LUT University

24.10.2019 /2019

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi;

Asiantuntijapyyntö HE 29/2019 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020
Teema: PL32- Hiilineutraalitalous ja toimenpiteet ilmastotavoitteiden edistämiseksi Erityisesti; Vuoden 220 valtion talousarvioehdotuksen toimenpiteet ja haasteet ilmastotavoitteiden ja hiilineutraalin Suomen edistämiseksi erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla (PL 32)

Lappeenrannan-Lahden teknillisen yliopiston (LUT) kommentit talousarvioon ovat seuraavat:

Yleisperusteluissa sanotaan Sivu 9, "Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi Luonnonsuojelurahoitukseen ehdotetaan v. 2020 yhteensä 100 milj. euron lisäystä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan edistämiseen ehdotetaan 19,8 milj. euron lisäystä luonnonvaratalouteen. Kivihiiltä korvaavien investointien tukemiseen ehdotetaan 30 milj. euron korotusta energiatuen myöntämisvaltuuteen. Lisäksi biokaasuohjelmalle ehdotetaan 5 milj. euron rahoitusta ja sähköautojen latausinfran rakentamistuen jatkamiseen ja korottamiseen 4 milj. euroa. Eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen ehdotetaan 0,1 milj. euroa."

Budjetissa ei ole esitetty määrärahojen vaikutusta Suomen ilmastotavoitteeseen. Olisi kuitenkin hyvä esittää yhteisvaikutus, €/tCO2 luvut kullekin tavoitteelle, jotta raha voitaisiin kohdistaa tehokkaasti. Myös rahan karsinointi eri momenteille ei edistä systeemisiä ratkaisuja. Varsinkin ilmastomuutoksessa eri sektoreiden toimenpiteet vaikuttavat yli sektori rajojen, joten koordinaatiota tarvitaan.

Yleisperusteluissa olisi hyvä myös linjata, että kaiken toiminnan perusta on se, että tulevaisuudessa fossiilisia polttoaineita ei enää maasta kaiveta eikä käytetä.

Yleisperusteluissa Kohdassa 3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka, sivu 18 "hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä."

Tavoite 2035 on rohkea ja selkeästi tiukempi kuin millään muulla maalla, toteutuessaan Suomi olisi ensimmäinen hiilineutraali teollisuusmaa. Tämä mahdollistaa Suomen teollisuudelle suuria uusia kasvumahdollisuuksia, jos kansalliset valinnat vastaavat globaaleja tarpeita. Erityisen tärkeää olisi,

LUT-yliopisto
LUT University

lut.fi

Yliopistonkatu 34
FI-53850 Lappeenranta

Mukkulankatu 19
FI-15210 Lahti

tel +358 294 462 111

Y-tunnus 0245904-2
ALV/VAT FI 02459042

että globaali kehitys otetaan huomioon, kun valtio linjaa teollisuuden kehittämistarpeita ja osoittaa niihin tukea.

Yleisperusteluissa Sivu 45 "Uudistuminen ja vähähiilisyys Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 915 milj. euroa, jossa on 187 milj. euroa lisäystä vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon nähden. Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyyttä ja päästöttömän energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestävän kehityksen. Kivihiiltä korvaavien investointien tukemiseen ehdotetaan 30 milj. euron lisäystä energiatuen myöntämisvaltuuteen. Kansallisen biokaasuohjelman toimeenpanoon ehdotetaan 5 milj. euroa. Uusien miljardiluokan ekosysteemien ja innovaatioiden syntymistä Suomeen ehdotetaan kannustettavan 33 milj. euron Business Finlandin avustusvaltuuden lisäyksellä. Lisäksi osana kansainvälisen kasvun ohjelmaa ehdotetaan Business Finlandin valtuuksiin lisäystä 1,5 milj. euroa. Lisäksi Business Finlandin avustusmuotoiseen rahoitukseen ehdotetaan lisättäväksi 55 milj. euroa yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen, 18 milj. euroa kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen, 12,35 milj. euroa audiovisuaalisen alan tuotantotukeen ja 2,2 milj. euroa toimialakohtaiseen kasvukokonaisuuteen. Vuodelle 2020 ehdotetaan 60 milj. euron kertaluonteista määrärahaa siirroille EU:n innovaatiorahastoon Suomessa huutokaupattavan kahden miljoonan päästöoikeuden tulouttamiseksi komission tilille. Vastaavansuuruinen huutokaupasta saatava tulo tuloutuu momentille 12.32.99."

Business Finlandin avustusvaltuuden lisääminen on hyvä asia. Business Finland on osoittautunut hyväksi työkaluksi. Sen rahojen jakotapaa tulee kuitenkin kehittää suoraviivaisemmaksi, koska yritykset ja yliopistot kokevat nykyisen haun rasittavaksi ja monimutkaiseksi. Jos tavoitellaan Business Finlandin avustusvaltuuden kohdistuvan ilmastomuutokseen, tarvitsi myös erityisesti ohjata Business Finlandia, että ilmastomuutoksen torjunta on yksi myönnettäessä huomioitava peruste. Varsinkin Suomi tarvitsee teollisia pilotteja, joilla teknologia osoitetaan toimivaksi ja kustannustehokkaaksi ilmastomuutoksen torjunnassa. Tällaisille pilot-hankkeille tulisi varata erillisiä määrärahoja.

Yleisperustelut, Kestävä kehitys, Sivu 58 "Hiilineutraali Suomi talousarvioesityksessä Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastosopimukseen. Pääministeri Rinteen hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on hiilineutraali v. 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen."

Hallitus linjaa, että Suomen pitäisi olla hiilinegatiivinen nopeasti 2035 jälkeen. Mielestämme olisi syytä käynnistää toimenpiteitä, joilla tavoite on mahdollista saavuttaa. Tekniikan ja niistä muodostuvien järjestelmien kehittäminen vaatii pitkäjänteistä asennetta ja kehitystyötä, joten toimeen on tartuttava mahdollisimman aikaisin.

Yleisperustelut, Kestävä kehitys, Sivu 58 "Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan

uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentäisi liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä. "

Liikenteen hiilipäästöjä alennettaessa vähennysvaikutus on myös suuri, jos se kohdistuu pitkiä etäisyyksiä liikkuvien, esim. maaseudun asukkaiden kulkuneuvojen, vähähiilisyyden tukeen. Olisikin syytä harkita toimenpiteitä, joilla myös tätä voidaan edistää.

Yleisperusteluissa verot, Sivu 59 " Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero. Vaikka niitä voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä sekä tavoitteen mukaisia että sen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita. Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Vuoden 2020 talousarvioesityksen energiaverokertymään vaikuttaa liikennepolttoaineiden 250 milj. euron veronkorotus vuoden 2020 elokuussa. Liikennepolttoaineiden nimellisten verotasojen korotus edistää hallituksen ilmastotavoitteita ylläpitämällä polttoaineverotuksen reaalisen tason hallituskaudella."

Hallitus on kohdistamassa lisää veroja fossiilisten energiamuotojen käyttöön. Tämä auttaa hidastamaan ilmastomuutosta. Talousarvioesityksessä tarvittaisiin kuitenkin selkeämpää ohjaavaa vaikutusta, jonka tavoitteena olisi hiilineutraalius. Koko verotus olisikin syytä käydä läpi niin että ohjausvaikutus olisi ilmastotavoitteen mukainen.
Ilmastonmuutoksen etenemisen ehkäiseminen johtaa parhaan käytettävissä olevan tiedon mukaan sähköistymiseen ja sähkön lisäkäyttöön. Ympäristölle haitallisia tukia uudistettaessa on syytä pohtia, kuinka sähköistymistä nopeutetaan, jotta yhteiskunta pystyy muuttumaan hallituksen asettamassa aikataulussa.

Energiaverotus Sivu 143-145

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2018	2019	2020
Dieselpolttoaineen alempi verokanta[1)]	769	779	763
Parafiinisen dieselöljyn verotuki	100	110	110
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn dieseliä alempi verokanta	464	456	451
Turpeen alempi verokanta[2)]	180	194	196
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	200	200	200
Jätteenpolton verottomuus	46	47	47
CHP-laitosten verotuki	145	122	113
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä konesalien sähkön alempi verokanta	625	630	633
Muut	25	26	27
Yhteensä	2 554	2 564	2 540

[1)] Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimavero.

[2)] Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Nykyisen järjestelmän ylläpitämistä tuetaan runsaasti sähkön, dieselin, turpeen hinnan alennuksilla. Kun tulevaisuuden energiajärjestelmä perustuu ennen kaikkea sähköön olisikin mietittävä, miten sähköjärjestelmää kehitetään kilpailukykyiseksi. Esimerkiksi siirtoyhteyksien rajoitukset aiheuttavat merkittävän lisäkustannuksen Suomen korkeamman aluehinnan muodossa verrattuna kilpailijaamme Ruotsiin. Olisikin pohdittava, miten 2500 miljoonan euron kertymää voitaisiin uudelleen kohdistaa sähköverkkojen ja - varastojen tarpeen sekä kulutushuippujen kasvun aiheuttamien muutosten hallitsemiseen järjestelmässä. Tämä parantaisi Suomen teollisuuden kilpailukykyä ja samalla nopeuttaisi muutosta.

Autoverotus, sivu 145-148 " Vero määräytyy ajoneuvon yleisestä kuluttajahinnasta ja sen osuus vaihtelee 2,7—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti."

Ilmastomuutoksen kannustamiseksi voitaisiin miettiä veron alarajan pudottamista jopa 0-tasolle Norjan esimerkin mukaisesti. Samalla olisi luotava selkeä tulevaisuuden visio siitä, miten sähköautojen yleistyessä, tätä verokertymää jatkossa kerätään.

Maa- ja metsätalousministeriö, Kestävä kehitys, Sivu 541 " Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja. Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin. Ympäristökorvauksiin, luonnonmukaiseen tuotantoon, neuvontaan ja ei-tuotannollisiin investointeihin kohdennetaan 246,2 milj. euroa ja viherryttämistukeen 157,5 milj. euroa. Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 29,3 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 7,0 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan"

Ilmastopaneeli suosittaa metsänraivauksen rajoittamisesta. Luonnonvarakeskuksen mukaan metsäkadosta aiheutuvat päästöt ovat isot: 3–4 miljoonaa CO2-tonnia vuodessa. Ainakin se osa metsänraivauksesta, jonka syynä on kotieläintuotannon vaatiman lisäpellon tarve, voitaisiin sopivalla biokaasutuotannolla ja biokaasuinfralla välttää.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Kestävä kehitys Sivu 661-666.

Vuonna 2020 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 110 milj. euroa energiatukivaltuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän 232,6 milj. euroa. Lisäksi tuetaan kiertotaloutta investointi- ja innovaatiotuella.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2019 varsinainen talousarvio	2020 esitys
32.01	**Hallinto**		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.41	*Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	13,500	-
32.20.40	*Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	344,365	327,516
32.20.41	*Energiatuki* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	80,000	110,000
32.20.83	*Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan* (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	155,123	146,823
32.20.87	*Pääomalainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen* (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	30,000	-

On hyvä, että kestävän kehityksen myöntövaltuuksia lisätään. Tukia myönnettäessä on niitä ohjattava ilmastomuutosta torjuviin toimiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen, sivu 694, "Momentille myönnetään 3 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämishankkeisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan

2) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toimeenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön."

IPCC ja IEA katsovat energiatehokkuuden paranemisen olevan yksi merkittävimmistä osista ilmastomuutoksen vastaista kehitystä. Uusiutuvan energian käytön lisäys vaatii merkittävää kehitystä. Energiatehokkuuden kehittämisen määräraha on energiatukiin ja energiaverojen alennuksiin verrattuna kohtuuttoman alhainen.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Uudistuminen ja vähähiilisyys, Sivu 693-695

" Uudistumista ja elinkeinoelämän monipuolistumista tuetaan vahvistamalla kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Tutkimus- ja innovaatiorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantaminen edellyttää, että yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä lisätään ja tiivistetään. Olennaista on myös tukea tutkimustoiminnan tulosten ja innovaatioiden kaupallistamista ja sen edellytyksiä. Yrityksiä kannustetaan uudistamiseen hyödyntäen uutta teknologiaa ja uusia arvonluonnin lähteitä. Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia."

On hyvä, että edistetään yritysten ja yliopistojen yhteistyötä sekä kannustetaan uudistamiseen. Toimenpiteinä tulisi olla erityisesti uudenlaisten ratkaisujen hallinnollisten esteiden poistaminen. Investointien riskejä voidaan vähentää myös valtion takaustoimintaa kehittämällä. Riskin vähentäminen mahdollistaa yksityisen pääoman tulon investointeihin. Valtion osallistuminen investointitoimintaan edesauttaa regulaation kehittymistä, kun konkreettisesti nähdään kulloinenkin tilanne.

Työ- ja elinkeinoministeriö, Uusiutuvan energian tuotantotuki, Sivu 706-709 " Momentille myönnetään 232 550 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti: 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen 2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen 3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena."

Uudelle tuulivoimalle ei enää kohdisteta tuotantotukia ja uusia tuulivoimaloita voidaan rakentaa markkinaperusteisesti. Olisikin pohdittava mitkä ovat ne tulevaisuuden uusiutuvan energian uudet tuotanto-, varastointi- ja konversiotavat, joita jatkossa olisi syytä tukea. Jo myönnetyt tuet pitää maksaa, jotta Suomi pysyy investorien kannalta vähäriskisenä oikeusvaltiona.

Juha-Matti Saksa
rehtori